УДК 35: 639.1(477) «18/19»

Олег Проців

РОЗВИТОК МИСЛИВСЬКОГО СТРІЛЕЦЬКОГО СПОРТУ У ЛЬВОВІ КІНЦЯ ХІХ – ПОЧАТКУ ХХ СТ.

У статті розглядається організація стрілецького спорту у Львові кінця ХІХ – початку ХХ ст. Висвітлено зародження військового стрілецького спорту у Львові з середини ХV ст. та його еволюцію до мисливського спорту.

Висвітлено діяльність Львівського офіцерського стрілецького товариства, Галицького мисливського товариства, Львівського стрілецького товариства, Малопольського мисливського товариства, Мисливського товариства «Кнея», стрілецької секції Малопольського мисливського товариства, в частині організації мисливського стрілецького спорту у Львові.

Для висвітлення теми дослідження проаналізовано мисливські стрілецькі змагання, які проходили у Львові 28 травня, 12 та 16 червня, 10 та 24 липня, 7 та 16 серпня 1902 року, 23 червня, 7 липня та 4 серпня 1904 року. Досліджено організацію стрілецьких змагань, які проходили під час XIV з'їзду Галицького мисливського товариства 28 травня 1910 року, на XVIII з'їзді Галицького мисливського товариства у 1913 р. та на XIX з'їзді у 1914 році. Висвітлено організацію змагань у Другій Речі Посполитій, зокрема 17–19 травня 1924 року, 18–19 червня 1925 р., 18–19 червня 1926 року, 16 червня 1926 року, 17–18 червня 1931 р., 26–29 червня 1937 року, 19 червня 1938 року. Описано рекламу мисливського стрілецького спорту на Міжнародній мисливській виставці у Відні (1910 р.).

Ключові слова: *мисливство, мисливське товариство, стрілецький спорт, Галичина, змагання.*

На цей час в Україні механізм державного регулювання навчання у сфері мисливського стрілецького спорту потребує вдосконалення. Дослідження зазначеної проблеми в історичному контексті дасть змогу врахувати місцеві особливості у вирішенні цього питання.

Історичні матеріали щодо розвитку мисливського стрілецького спорту у Львові кінця ХІХ – початку ХХ ст. містяться у журналах («Ловець», «Мисливець»), правилах проведення змагань, статутах мисливських товариств. Серед дослідників, які вивчали цю проблематику, слід виокремити Т. Кульчицького, С. Крогульського, С. Яскєвича, В. Мар'янського, К. Солтинського.

Мета дослідження – дослідити розвиток мисливського стрілецького спорту у Львові кінця XIX – початку XX ст.

Для досягнення поставленої мети потрібно вирішити такі завдання:

- провести аналіз історичних джерел, які висвітлюють організацію мисливського стрілецького спорту у Львові досліджуваного періоду;
- описати еволюцію розвитку спорту та виявити мотиваційні чинники мисливців до вдосконалення влучності;
- дослідити статути мисливських товариств щодо розвитку мисливського стрілецького спорту та мотивації членів товариств до участі у змаганнях.

Як свідчать літературні джерела, стрілецтво, як фах існувало у Галичні, і зокрема у Львові ще з середини XV століття. Слід відмітити, що у той час основною мішенню татар був Львів, оскільки місто стояло на межі Польщі. Для оборони міста від загарбноків організовували стрільців, професійним обов'язком яких була оборона міста. Вже перші стрілецькі братства діяли на підставі статутів. У Львові і Кракові існували лицарські школи, у яких вчили влучно стріляти із луків. Перші товариства мали назву лучники, від латинської назви «Jaculatores". Роль влучної стрільби при обороні Львова розумів й польський Король Сигизмунд Август II (1520–1572), який у 1546 році видав стрільцям розпорядження, щоб вправ зі стрільби не занедбувати, а цехи міста зобов'язані були надавати стрільцям всіляку допомогу. Влучність стрільби серед мешканців Львова заохочувалась тим, що за влучний постріл звільняло від сплати накладених на той час повинностей, як королівських, так і державних. З розвитком суспільства змінюються й технології захисту міста. Поступово захисники міста переходять виключно на вогнепальну зброю. Зокрема, король Хенрк Валези запровадив стрільби лише з вогнепальної зброї. Переможець змагань отримував статус «короля стрільців». Щоб дотримуватись техніки безпеки і не поранити мешканців міста, магістрат міста Львова своїм розпорядженням виділив місце для тиру (стрільниці) для вправляння у стрільбі з вогнепальної зброї по мішенях. У Львові він розміщувався у рові між мурами і валами міста, на вулиці Вірменській.

Стрільниця була великою, так як тут стріляли по мішенях з відстані 427,5 кроків. Хенрк Валези наказав бургомістрові і радникам міста Львова, щоб стрільцям, які стріляють до курка, щороку сплачувати 40 польських золотих, для закупівля клейнодів, тобто, нагород за добре стрільбу. Якщо хто-небудь не виконає цієї вимоги, та на такого урядовця накладався штраф у розмірі 100 польських золотих, які слід було заплатити із власного майна. Тому відповідно до цієї постанови стрільці стали незалежні від міської

влади. Вони не перебували під керівництвом магістрату, а обирали між собою стрільців, які призначались старшими над ними. Були організовані спілки, які на себе взяли функції економічного управління та ***проведення стрілецьких вправ.***

Більше того, на ці товариства покладався обов'язок з організації стрілецьких вправ для всіх мешканців міста Львова. Лише старі або сліпі мешканці Львова мали право не брати участь в стрілецьких вправах. У подальшому король Зигмунт III у 1600 році підтвердив привілей для стрільців, який видав Генрик, але замість того, щоб місто сплачувало 40 золотих на клейноди, як це було раніше, надав у власність товариства будинки біля Краківської брами при рові, де відбувались тренування зі стрільби. Частину з цих будинків товариство здавало в оренду, бо для тренування зі стрільби потрібні були великі кошти, так як порох та кулі у той час коштували досить дорого.

З 1623 року рада міста Львова запровадила вправи з вогнепальної зброї та арбалетів. Було запроваджено в свої традиції, а саме: великі показові стрільби відбувались на наступний день після дня Святого Михайла та на свята Пилипа та Якова. Вправи з арбалетом відбувались виключно в понеділок після Вознесіння і в день Святої Маргарити. Стрільби до курка відбувались лише раз у рік – у день Свято Вавжинця. У 1653 році рада Львова за зверненням доктора філософії Анджея Вахлевіча уклала із товариством угоду, відповідно до якої братство мало отримувати половину річного доходу з вежі, що складало тоді 50 золотих [1, с. 3-18].

Згодом стрілецькі вправи у Львові втрачають оборонне значення. Проте з розвитком мисливства не зникають, а навпаки еволюціонують і набирають спортивного характеру.

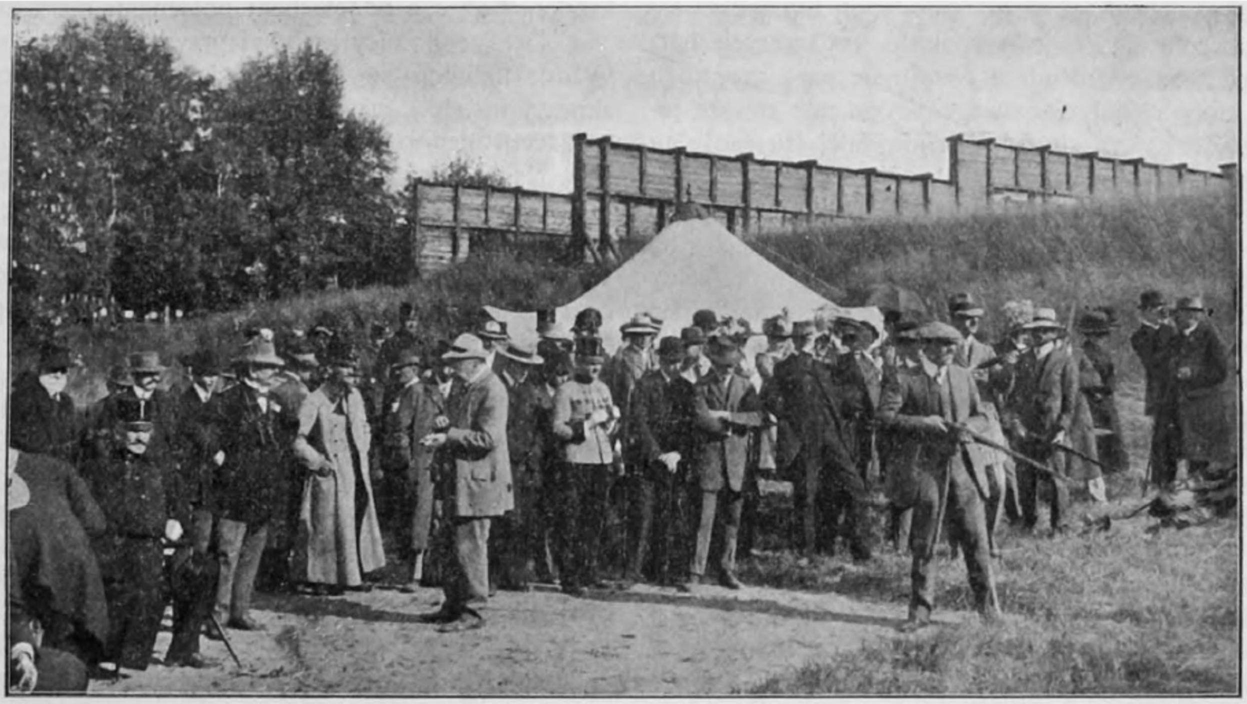
Військові традиції влучності у стрільбі домінували при організації стрілецьких змагань. Так, Львівське офіцерське стрілецьке товариство запросило Галицьке мисливське товариство взяти участі у змаганнях з влучності стрільби, яке мало відбутись у Львові 28 травня 1902 року, а також 12 та 16 червня, 10 та 24 липня, 7 та 16 серпня [2, с. 134]. Аналогічне запрошення для участі у змаганнях надійшло до Галицького мисливському товариства й у 1904 році. Змагання повинні були відбутись 23 червня, 7 липня та 4 серпня [3, с. 145]. Співпраця в організації стрільб продовжилась й в 1906 р. [4, с. 143] Традиція проведення показових стрільб у Галицькому мисливському товаристві спостерігалась під час проведення його з'їздів. В організації стрільб під час IX, X, XI з'їздів товариства (1902–1906 рр.) воно тісно співпрацювало з Львівським стрілецьким товариством [5, с. 161-162], [6,

с. 165-166], [7, с. 138-139]. Більше того, офіцерське стрілецьке товариство вишукало можливості преміювати цінними призами переможців змагань. Так, у 1904 році переможця було нагороджено срібним портсигаром, а за друге місце – запальничкою [8, с. 149-150]; у 1905 році член товариства Альберт Мнішек отримав від офіцерів золотий годинник «Омега» [9, с. 166-167]. Аналогічно у 1910 році переможець отримав золотий годинник [10, с. 167]. А переможцю 1908 року від офіцерів дісталась бронзова статуетка стрільця [11, с. 134-135].

Під час XIV з'їзду Галицького мисливського товариства 28 травня 1910 року, в якому взяло участь 43 члени, були організовані показові вправи зі стрільби з мисливської зброї. Змагання відбулись при гарній погоді. Переможницею змагань стала Емілія Єнджейовічова, яка здобула три другі нагороди і змагалась за дві перші. Але чоловіки поздоровляли амазонку, яка так вправно стріляє, стримано. Перші нагороди цим разом здобули поручик Ленц, Казимир Мармаросс, Людвік Шанецкі, Альберт Мнішек, Здіслав Мармаросс, Мар'ян Ярошинскі, Ян Дрогойовскі. Першим чемпіоном був М. Ярошинскі. За цю нагароду змагались лише переможні з окремих вправ, вони стріляли по рухомому кабану зі 100 кроків [12, с. 176]. Аналогічні змагання були організовані й під час XV з'їзду Галицького мисливського товариства [13, с. 137]. Як писав «Ловець», найбільшою розвагою після закінчення з'їзду було проведення змагань і нагорода переможця, а нагороду надав член Малопольського мисливського товариства Мар'ян Ярошинський – цінний ручної роботи корделяс (клинок). До участі у змаганнях допускали лише членів Малопольського мисливського товариства, які здобули перше місце в окремих конкретних вправах. У «вправах переможців» було дозволено використовувати лише рушницю з трьома стволами, яка для мисливства є найуніверсальнішою та найвідповіднішою.

Мисливець, разом з цією нагородою отримував звання «Майстра». Корделяс ставав власністю тієї особи, яка два рази поспіль стала переможцем. У перший день нагороди отримали Станіслав Бромільські (3), Генрик Прек (2), Едвард Монтер, Владислав Загурскі, князь Єжи Любомирський – по одній.

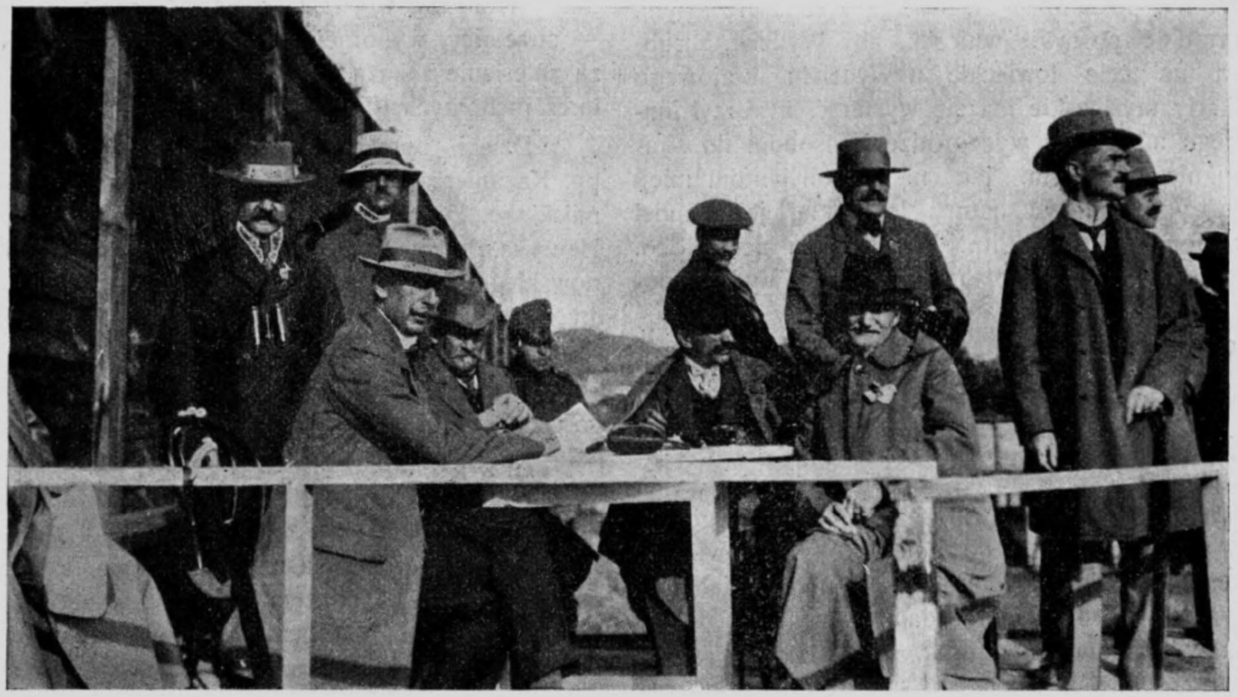
Турнір закінчився тим, що п'ятеро переможців розіграли між собою головний приз, який дістався Генрику Преку [14, с. 190-193].

ZE STZELNICY.

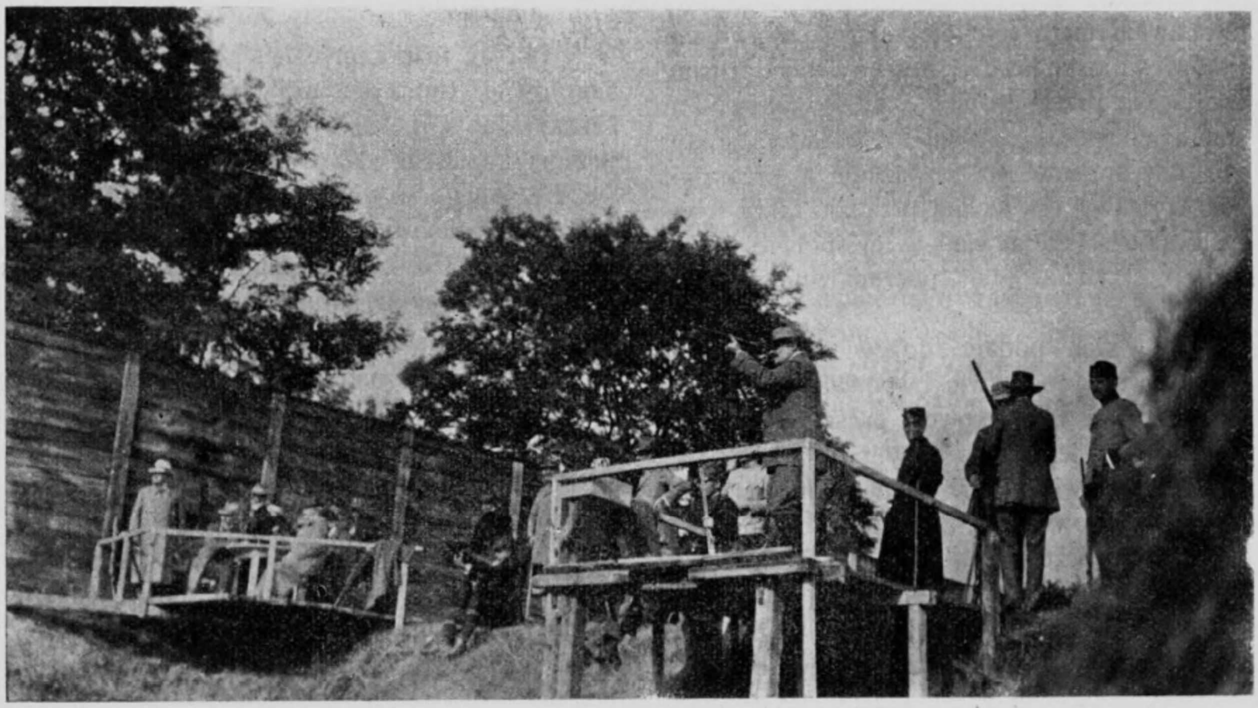
Фотографія змагань зі стрільби (Львів, 1911р.) [15, с. 137].

Аналогічні показові вправи зі стрільби з мисливської зброї відбулись під час проведення XVIII з'їзду Галицького мисливського товариства (1913 р.). У програмі змагань були вправи з попадання у рухому мішень кабана та лисиці з відстані 100-150 кроків. Організаторами та спонсорами, які покрили видатки змагань, були Казимир та Здіслав Мармаросс, Станіслав Бромільський, Зигмунт Лончинський, Ян Дрогойовський, Генрик Прек, Станіслав Кєльчевський, Йозеф Яблоновський, Мар'ян Ярошинський. Суддівська команда складалась з десяти осіб, яку очолював намісник Галичини Вітольд Коритовський [16, с. 136].

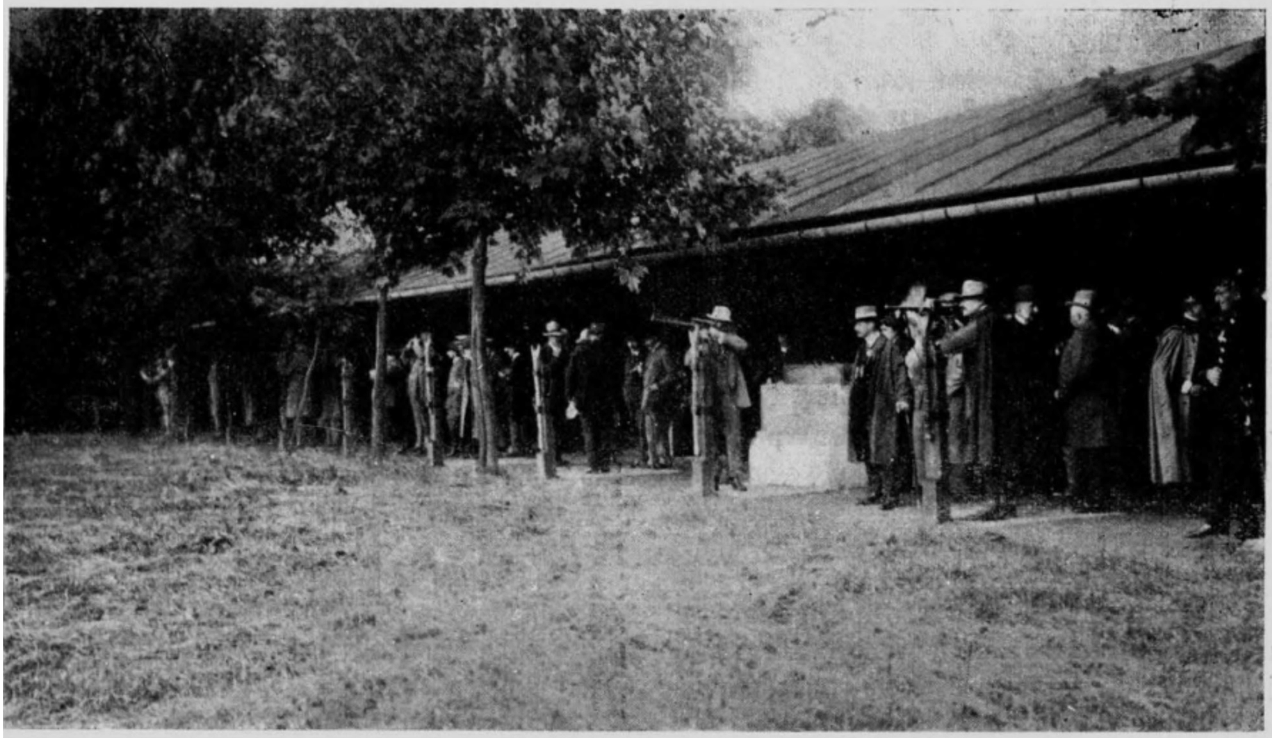
Z popisowego strzelania: Sędziowie.

Фотографія з показових стрільб мисливців у Львові (1913 р.): судді.

Strzelanie do dzika.

Фотографія з показових стрільб мисливців у Львові (1913 р.): постріли по мішені кабана.

Strzelanie przez lunety.

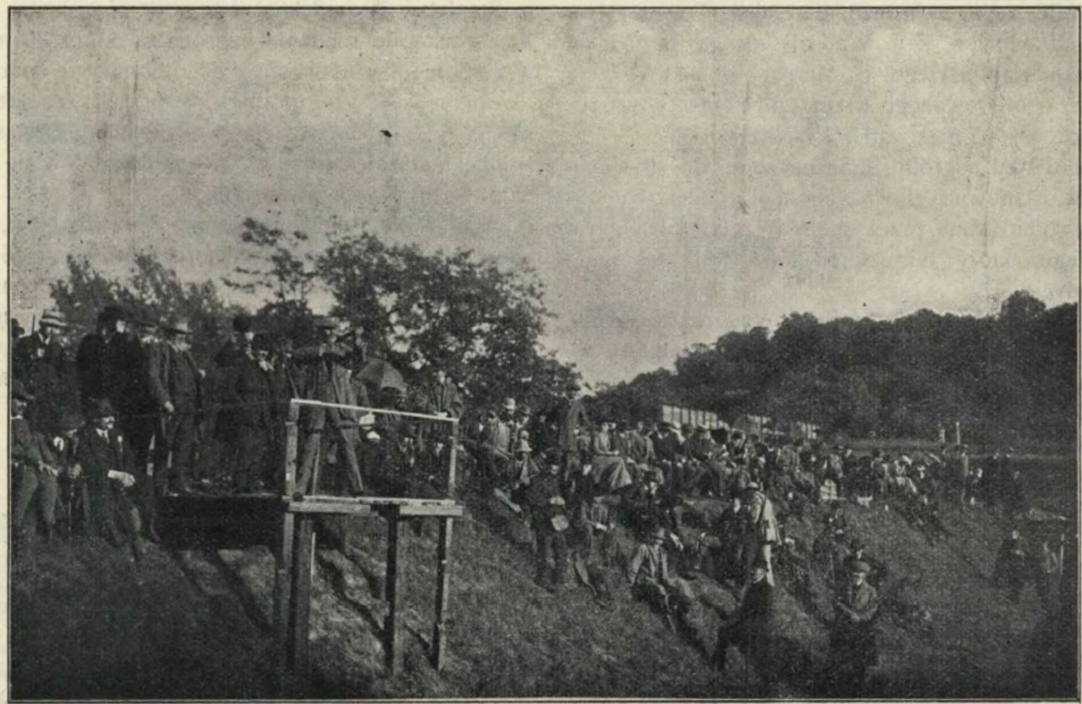
Фотографія з показових стрільб мисливців у Львові (1913 р.):
стрільба із застосуванням оптичного прицілу.

Такі ж змагання були організовані на ХІХ з'їзді Галицького мисливського товариства у 1914 році. На цих змаганнях найвправнішим у вправі з пістолетом був барон Капрі, а друге місце посів Ян Дрогойовський. У стрільбі з карабіна переможцем став капітан Вальчок, другим був Мар'ян Слонський. Нагороджені отримали пам'ятні нагороди, які представили різні мисливські товариства та щедрі мисливці [17, с. 143].

(fot. M. Münz, Lwów) Strzelanie do rzutków.

Фотографія змагань зі стендової стрільби у Львові (1914 р.) [18, с. 145].

(fot. M. Münz, Lwów) Strzelanie do tarcz ruchomych.

Фотографія змагань зі стрільбі у Львові по рухомих мішенях (1914 р.).

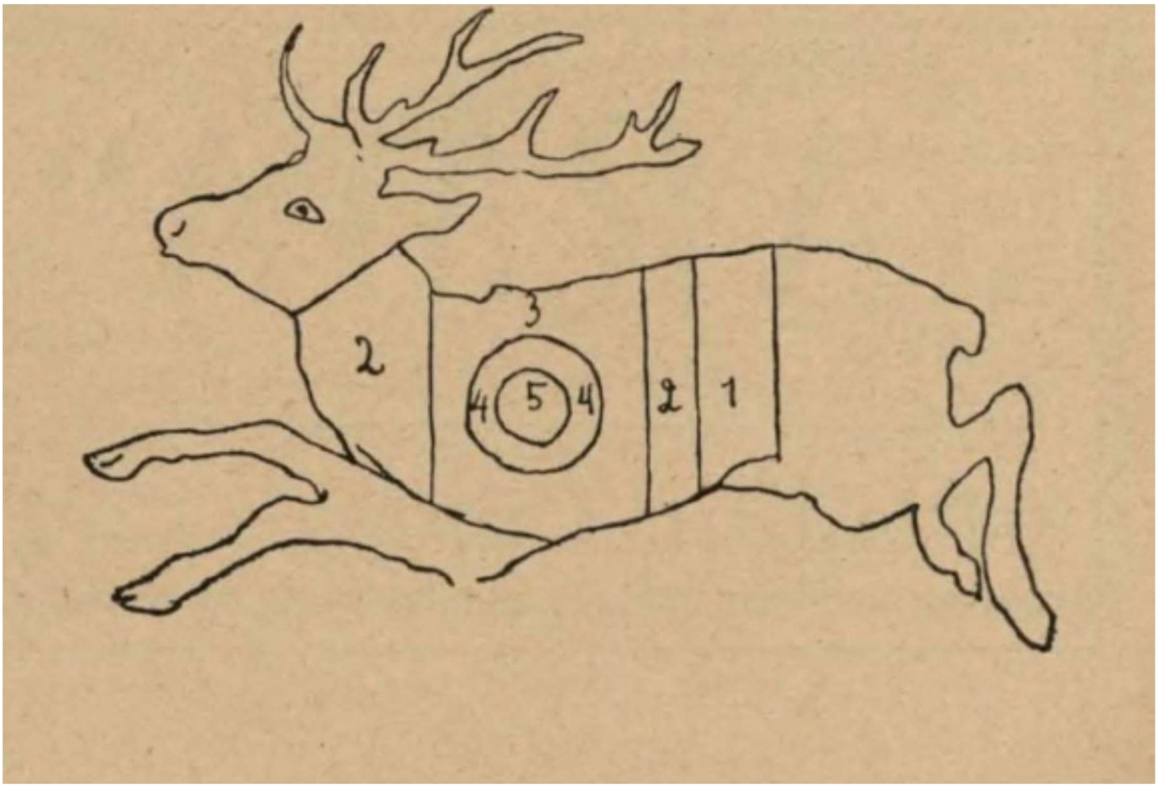
Змагання з стрілецтва набирали також рекреаційного характеру. Тогочасна преса відмічала, що на Міжнародній мисливській виставці у Відні (1910 р.), яку відвідало два мільйони осіб, відвідувачам вперше була показана стрільба по літаючих тарілках. Преса з захопленням коментувала, як з машинки вилітають глиняні мішені, по яких стріляють мисливці. Цей показ став одним із найбільших.

Відвідувачів розважали ще й тим, що для них організовували конкурси зі стрільби: для цього використовували спеціальну машину, з якої вилітали глиняні вироби. Також були організовані забави. Кульмінаційним пунктом було свято, організоване на честь вісімдесятиріччя монарха. Кінематографісти показували найкращі фотографії всіх монархів на великих полюваннях [19, с. 243].

Після Другої Світової війни з встановленням на території Галичини Другої Речі Посполитої перші мисливські стрілецькі змагання відбулись 17, 18, 19 травня 1924 року у військовому тирі. Учасники змагались у влучності стрільби з карабіну в мішень з відстані 100 метрів, без оптичного прицілу, з трьох основних позицій: стоячи, з коліна і лежачи. На кожну позицію давались три пробні постріли, які не враховували, і п'ять залікових. Для цих вправ використовували мішень міжнародного зразка діаметром 1 метр з десятьма кругами. Учасників змагань, які отримали 76 очок і вище, допускали до другого туру змагань «Кращий стрілець Львова». Учасникам пропонувалось стріляти у мішень з 200 метрів з довільної позиції. Також учасники мали змогу взяти участь у конкурсах на кращого стрільця Польщі, де можна було застосовувати будь-яку зброю, а для учасників, які не змогли кваліфікуватись до участі у цих конкурсах, були організовані «Потішні змагання».

Крім стрільби з карабіну, проводили змагання зі стрільби з пістолету по мішені з відстані 25 метрів із стоячої позиції, без спирання: 3 серії по 6 пострілів, та з малокаліберної гвинтівки з відстані 50 метрів, без використання оптичного прицілу: чотири серії по 10 пострілів. Мішень була міжнародного зразка діаметром 50 сантиметрів з десятьма кругами.

Окремо проводили змагання для мисливців у двох категоріях: одиночний постріл та дуплет. Для цього виставлялась мішень оленя натуральної величини, поділеної на круги (від 1 до 5) на відстань 100 метрів. Мисливцю давалось 4 секунди для пострілу, після чого мішень ховали.

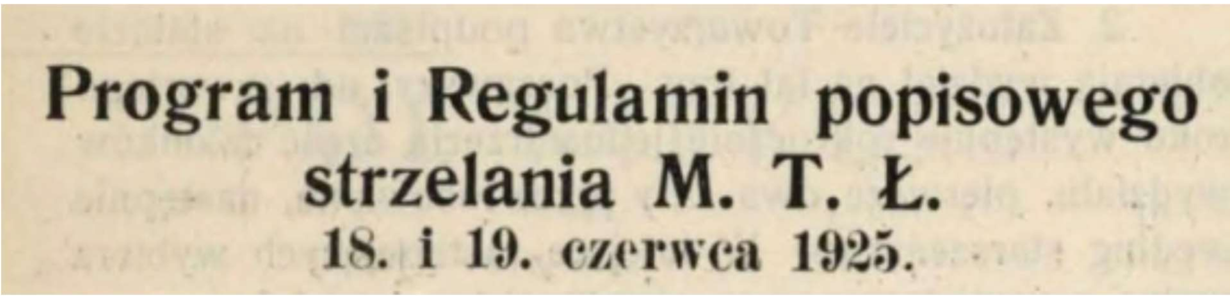

Мішень рухомого оленя, якого використовували на
міжнародних стрілецьких змаганнях у Львові.

Також мисливці змагались у вправі «штучні голуби» (літаючі тарілки). Дозволялось використовувати будь-яку мисливську зброю, що не перевищувала 12 калібр, а вага дробу не повинна була перевищувати 36 грам. Сам дріб не міг бути більшим від 6 номеру (англійська міра), тобто, в діаметрі

не більше 2,5 мм. Відстань від стріляючого до місця пострілу в «голубів» становила 15 метрів [20, с. 66].

У наступному році (18–19 червня) у Львові знову відбулись стрілецькі змагання, організовані Малопольським мисливським товариством.

Program i Regulamin popisowego strzelania M. T. Ł.
18. i 19. czerwca 1925.

Змагання розпочались на стрільбищі у Клепарові о 9 годині ранку. Відповідно до програми змагань на перший день (18 червня) були заплановані: стрільби з пістолета з відстані 25 кроків, стрільби кулями з рушниці з відстані 100 кроків, стрільби кулями з використанням оптичного прицілу з відстані 300 кроків, стрільби кулями з малокаліберної зброї по нерухомих мішенях з відстані 50 метрів. На другий день (19 червня) були заплановані: стрільби по рухомих мішенях (кабан) з відстані 100 кроків, по мішені кабана дуплетом з відстані 100 кроків, кулями по рухомій мішені (лисиця) з відстані 100 кроків, юніорів, молодих по рухомій мішені з відстані 100 кроків, на стенді по літаючих тарілках, дуплетом по мішенях кабана і лисиці на приз мисливського товариства «Кнея» («Kneja»), змагання переможців попередніх турів на визначення чемпіона. Реєстраційний збір складав 5 злотих.

Правила проведення змагань передбачали, що в деяких вправах мали право брати участь виключно члени Малопольського мисливського товариства. Окремо визначався переможець в категорії юніор та сеньйор. До юніорів відносились особи, які не досягли 18 років. Глядачам забороняли переходити за межу, де проводились змагання. За порушення регламенту судді мали право давати учасникам змагання зауваження, а за повторне зауваження учасник міг бути дискваліфікованим. Правила визначали, що при пострілі по рухомих цілях, якщо постріл був проведений у землю і зрекошетив у ціль, то він вважався промахом. Кулі на змаганнях не повинні бути важчими за 6 грам, а мали бути зарядженими 1 грамом бездимного пороху або до 2 грамів чорного. При стрільбі з використанням оптичного прицілу було дозволено спертись двома ліктями, але ствол не повинен бути підпертим, позиція стрільця була довільною. У вправі при стрільбі по

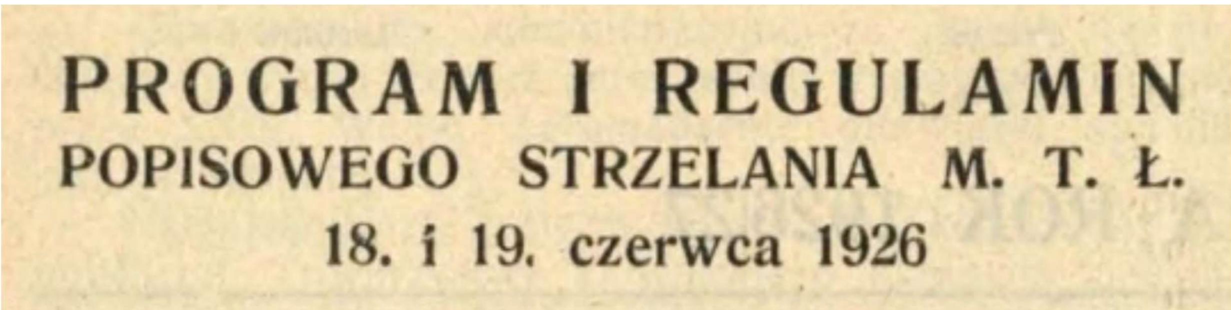
літаючих тарілках дозволяли 10 пострілів, а тарілка мала розлетітись лише у повітрі. В одну тарілку можна було стріляти не більш двох разів.

Загалом на вправу по нерухомих цілях давали 10 хвилин. Учасників змагань, у яких з рук випала зброя, дискваліфіковували. Якщо зброя не вистрілила, постріл повторювався, але якщо зброя не вистрілила з вини стрільця, наприклад: була поставлена на запобіжник, то такий постріл вважався промахом.

Для мотивації учасників змагань тогочасна аристократія виділила низку нагород. Так, Стефан Рейхард спонсорував кубок «Нагорода першого майстра». Цей кубок був перехідним. Його отримувала особа, яка набрала найбільше балів з суто мисливських вправ й здобула три перші нагороди у вправах стрільби по рухомих мішенях, при чому одна із цих вправ мала бути з пострілом дробом. Визначалось, що отримати нагороду мали право виключно члени Малопольського мисливського товариства.

Адам Каплінський спонсорував нагороду для учасників змагань, які перемогли у вправах зі стрільби по мішенях кабана і лисиці з відстані 100 кроків: 2 постріли по статичній мішені кабана та лисиці і два – по рухомій за певний час. У випадку, коли стрілець влучив лише один раз по мішені, або не міг зробити другий постріл, він вибував. Нагороду з тих, хто влучив двічі по мішені, отримував той, хто здобував найбільше балів.

Мар'ян Ярошинський спонсорував приз для переможця зі стрільб по літаючих тарілках [21, с. 68-69]. Рівно через рік, 18–19 червня 1926 року, Малопольське мисливське товариство у Клепарові біля Львова організувало аналогічні змагання.

PROGRAM I REGULAMIN
POPISOWEGO STRZELANIA M. T. Ł.
18. i 19. czerwca 1926

Практично аналогічні вправи були і на цих змаганнях, але оплата за участь зросла з 5 до 10 злотих [22, с. 84].

З нагоди 50-ої річниці Галицького мисливського товариства 16 червня 1926 року відбулось святкування ювілею у залі засідань господарського товариства по вул. Коперника, 20. Участь у святкуванні взяло 100 членів Малопольського мисливського товариства. Керував засіданням граф Юліуш

Бєльський. Після участі в XXV з'їзді Малопольського мисливського товариства учасники мали змогу два наступні дні (17—18 червня) показати вміння з влучної стрільби у тирі. Організатори змагань надали можливість учасникам показати свою фаховість у 13 вправах [23, с. 110-111].

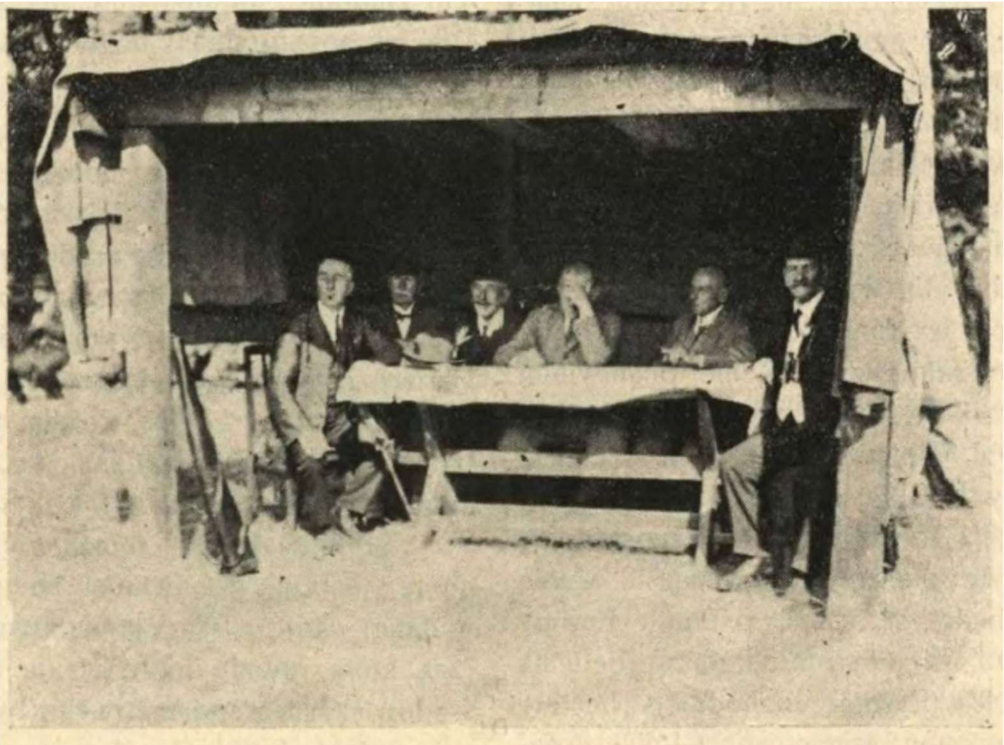

Стріляння старших. Казимир Марморос

STRZELANIE SENIORÓW: PREZES J. hr. BIELSKI

Стріляння старших. Керівник Малопольського мисливського товариства граф Ю. Бєльський

JURY PRZY STRZELANIU DO TARCZ RUCHOMYCH

Судді оцінюють вправи зі стрільби до рухомих мішенях.

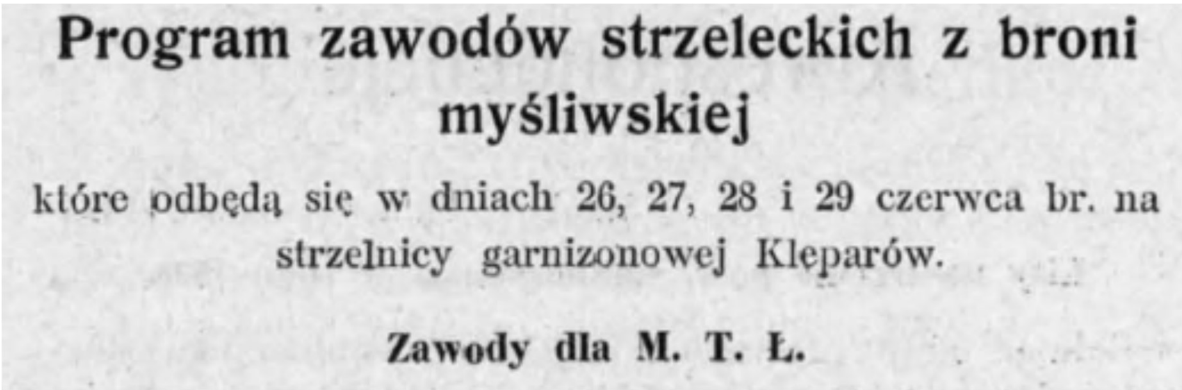
У 1931 році у Львові пройшли XXVIII Міжнародні стрілецькі змагання.

XXVIII MIĘDZYNARODOWE ZAWODY STRZELECKIE
1931 R. WE LWOWIE

Prezes Bielski, w rozmowie z por. Tobolą

Фотографія з XXVIII міжнародних стрілецьких змагань у Львові (1931 р.)

Традиція проведення змагань серед мисливців збереглась у Клепарові й в подальшому. Зокрема, змагання відбулись 26–29 червня 1937 року.

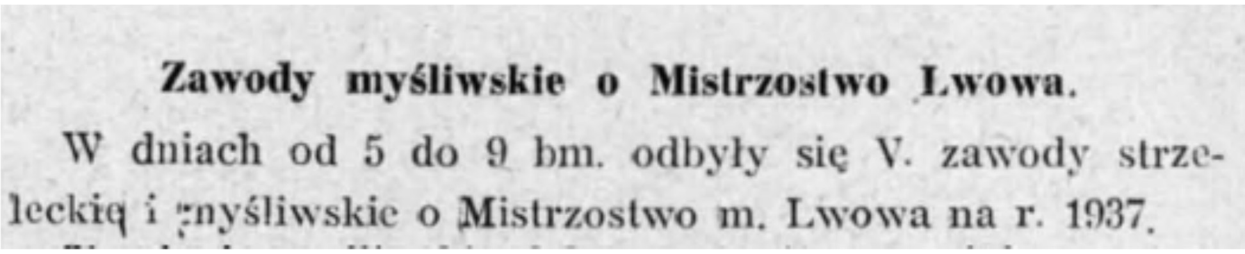

Program zawodów strzeleckich z broni myśliwskiej

które odbędą się w dniach 26, 27, 28 i 29 czerwca br. na strzelnicy garnizonowej Kleparów.

Zawody dla M. T. Ł.

Члени Малопольського мисливського товариства вправлялись у чотирьох вправах, а саме: дві вправи — з карабінів і дві — із дробовиків.

З карабінів необхідно було з відстані 100 метрів поцілити в мішень рухомого оленя природної величини і забарвлення, який був поділений на секції від 1 до 5. Також була можливість здійснити 5 пострілів по п'яти рухомих мішенях оленя з відстані 23 метрів протягом 4 секунд. Найбільше можна було здобути 25 очок. В загальному на ці вправи давали 10 хвилин. Друга вправа з карабіну передбачала стрільбу по малій рухомій мішені кабана, поділеного на п'ять полів, з відстані 50 метрів. З гладкоствольної зброї мисливці змагались у влучності пострілу по рухомій мішені зайця з прикріпленою міткою для влучного пострілу з відстані 35 метрів у десяти забігах. За попадання у мішень зайця нараховували 1 бал. Цю вправу можливо бути виконати із довільної рушниці, але із калібром не більше 12 та діаметром дробу 3 мм. Максимальна вага дробу складала 36 грам. Перед початком змагань учасникам надавали можливість попередньо вправлятись у тирі в Клепарові під керівництвом досвідчених тренерів 13 та 20 червня з 9.00. Бажаючі взяти участь у змаганнях повинні були попередньо зареєструватись у Варшавській мисливській спілці на Мар'яцькій площі 4 [24, с. 100].

Zawody myśliwskie o Mistrzostwo Lwowa.
W dniach od 5 do 9 bm. odbyły się V. zawody strzeleckie i myśliwskie o Mistrzostwo m. Lwowa na r. 1937.

З 5 по 9 листопада 1937 року у Львові відбулись V змагання на першість мисливського стрілецтва міста Львова [25, с. 182]. У вправі зі стрільби по летючих тарілках переможцем став Силевскі, друге місце посів Вагнер, а третє — доктор Шайнберг. Слід відмітити, що Шайнберг був переможцем у вправах зі стрільби по зайцю, що рухається поціливши у 10 мішеней з 10 можливих [26, с. 196]. 19 червня 1938 року Малопольське мисливське товариство організувало у Львові стрілецько-мисливські змагання, в яких взяло участь 56 мисливців [27].

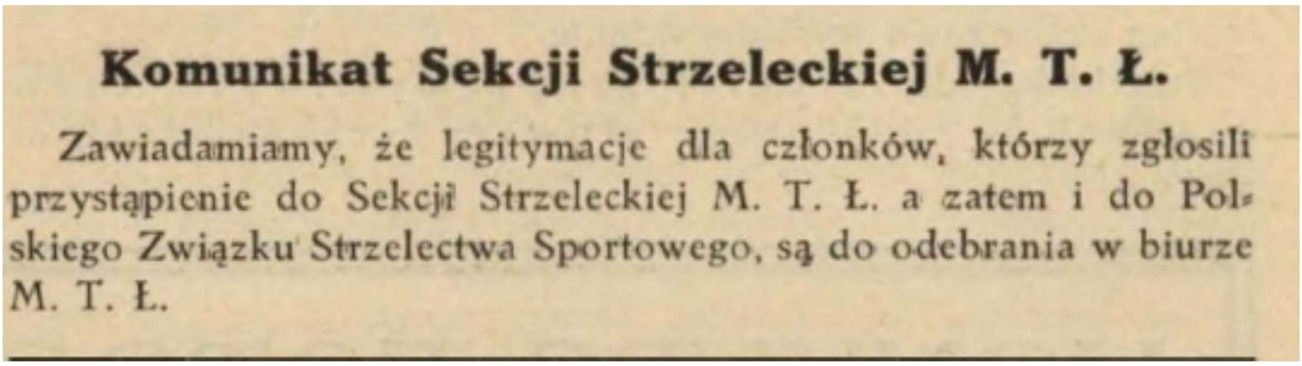
Слід відмітити, що співпраця воєнних та мисливців в частині проведення змагань з влучності стрільби продовжилась у Львові також після Першої Світової війни. Так, 30 липня 1931 року на військовому стрілецькому полігоні у Львові відбулись показові офіцерські стрільби, до участі в яких

були запрошені члени Малопольського мисливського товариства [28, с. 2]. А в 1929 році Офіцерський мисливський клуб набув статусу асоційованого члена Малопольського мисливського товариства [29, с. 78].

Співпраця мисливських товариств та воєнних спостерігалась і в інших повітах Галичини. Зокрема, у Жешові 1 липня 1908 року військові організували ювілейні стрільби, на які було запрошено членів Галицького мисливського товариства [30, с. 155]. У серпні 1923 році відбулись показові стрільби гірської дивізії в Стрию на стрільниці у Завадові, в яких взяли активну участь члени Малопольського мисливського товариства [31, с. 123]. Такі ж змагання через рік у Стрию, 5 липня 1924 року, організували офіцери 6-го полку піхоти [32, с. 118]. У 1922 році у Перемишлі [33, с. 124], а у 1924 році у Ярославі відбулись змагання з влучності стрільби мисливців та офіцерів [34, с. 172].

Аналогічно із Львівськими проходили змагання й у Варшаві. Так 4–6 червня 1937 року відбулись змагання зі стрільби по летючих тарілках. Організатори змагань відзначали, що мисливці надають цій вправі найбільшого значення, так як вона дає можливість результативніше полювати на дрібних птахів та запобігає каліцтву птахів. Відзначалось, що ця вправа також сприяє психологічній стійкості, яка необхідна військовим для захисту країни. Плата за участь у змаганнях складала 10 злотих а у змагання взяло участь 124 учасники. Найкращий результат склав 97 % попадань. На змаганнях була присутня делегація зі Львова, яка презентувала Малопольське мисливське товариство. Тадеуш Бараньський на цих змаганнях показав результат 91 % влучень [35, с. 105].

Велике значення для розвитку мисливського стрілецтва мало Малопольське мисливське товариство. У лоні товариства була організована стрілецька секція. Членам секції видавали відповідні посвідчення.

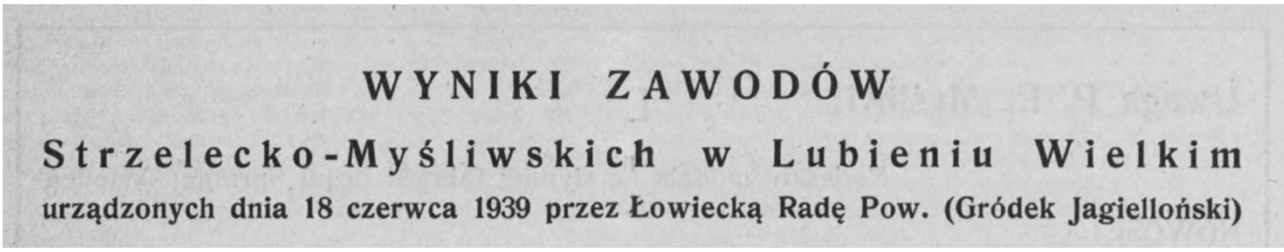

Komunikat Sekcji Strzeleckiej M. T. Ł.

Zawiadamiamy, że legitymacje dla członków, którzy zgłosili przystąpienie do Sekcji Strzeleckiej M. T. Ł. a zatem i do Polskiego Związku Strzelectwa Sportowego, są do odebrania w biurze M. T. Ł.

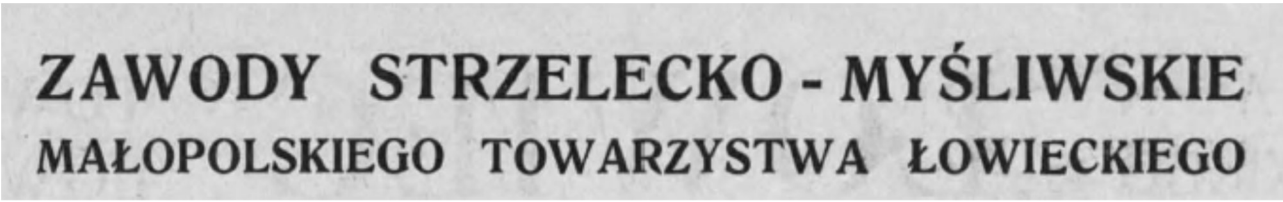
Оголошення стрілецької секції Малопольського мисливського товариства про можливість отримання для членів секції посвідчень [36, с. 108].

На загальних зборах товариства у 1938 році було відзначено позитивний розвиток мисливського стрілецтва як у Львові, так і в повітах. Відзначалось, що мисливський стрілецький спорт має велике значення не лише для мисливства, але й носить оборонний характер. Мисливські стрілецькі змагання завдяки товариству пройшли у Любені Великому, Золочеві, Бучачі, Сяноку, Ярославі [37, с. 11]. Результати змагань публікували у мисливських виданнях [38].

WYNIKI ZAWODÓW
Strzelecko-Myśliwskich w Lubieniu Wielkim
urządzonych dnia 18 czerwca 1939 przez Łowiecką Radę Pow. (Gródek Jagielloński)

Результати стрілецько-мисливських змагань у Любені Великому 18 червня 1939 року.

29–30 червня 1939 року у гарнізанному тирі у Львові відбулись щорічні мисливсько-стрілецькі змагання. Участь у змаганнях взяли службовці Дирекції державних лісів у Львові, члени багатьох мисливських товариств Львова. Оргаізатори запропонували учасникам взяти на вибір участь у 8 вправах. У перший день змагання тривали з 8 ранку до 20 вечора, а на другий день – з 10.00 до 18.00. Головний суддя змагань – поручик Новосад вручив нагороди 54 учасникам змагань. Малопольське мисливське товриство спонсорувало для переможців призи – пістолет, Дирекція державних лісів – мисливську торбу. Інші спонсори представили коньяки, годинники, порцелянові кубки, шкіряні валізи, попільнички, патрони [39].

ZAWODY STRZELECKO - MYŚLIWSKIE
MAŁOPOLSKIEGO TOWARZYSTWA ŁOWIECKIEGO

Відповідно до інструкції члени повітових філій товариства були зобов'язані організовувати повітові конкурси на влучність стрільби з мисливської зброї [40, с. 41-42].

Крім суто мисливських товариств, розвитку мисливського стрілецького спорту у Львові сприяли спортивні громадські організації. Зокрема, при львівському спортивному клубі «Погонь» існувала стрілецька секція,

керівником якої був Вітольд Маєвські. У 1937 році видатки клубу складали 4702 злотих, а стрілецьку секцію профінансували на 105 злотих.

Керівництво товариства відзначало, що стрілецький спорт потребує великого фінансування через дорогі патрони (2 злотих/шт.) та платну участь у змаганнях (10 злотих). Цей фактор негативно позначився на чисельності членів секції та спортивні результати. Тому спортивному товариству було важко конкурувати з організаціями, які були добре фінансово забезпечені. Товариство мало у своєму розпорядженні три одиниці вогнепальної зброї [41, с. 91].

Влучність при полюванні забезпечує ефективність полювання. Тому мисливські товариства вживали низку заходів до мисливців, які не вміють влучно стріляти. Як свідчать правила поведінки мисливців Лисовицького мисливського товариства (листопад 1873 року), за промах по рябчику слід було сплатити десяту частину ринського золотого [42, с. 65]. Відповідно до правил поведінки у товаристві мисливців ім. Святого Губерта у Львові від 9 вересня 1884 року темі поводження із зброєю був присвячений цілий четвертий розділ – «Поведінка із зброєю». Велику увагу приділяли техніці безпеки на полюванні, а при невлучному пострілі мисливець також сплачував десяту частину ринського золотого [43, с. 55].

Практично аналогічні правила поведінки існували й у галицьких товариствах за Другої Речі Посполитої. Зокрема, на зборах Бориславсько-Дрогобицького товариства мисливців «Орел», які проходили 6 жовтня 1932 року, було ухвалено рішення про сплату 10 грош за промах по зайцю та лисиці [44, с. 2]. Аналогічно – штраф у розмірі 10 грош за промах, був затверджений на зборах Снятинського мисливського товариства, але з доповненням, що за наступний промах сума штрафу становила 20 грош [45].

Відповідно до правил поведінки Станиславівського мисливського товариства «Кнея», затверджених 17 вересня 1932 року, за невлучний постріл мисливець повинен був сплатити 5 грош штрафу, а за постріл з великої відстані, з якої апріорі не можна добути дичину, аж 2 злотих. За 2–3-разове порушення цих правил мисливець позбавлявся права бути членом товариства [46, с. 24].

Не лише члени мисливських товариств не бажали бачити у своїх рядах мисливців, які не вміють влучно стріляти, але й організатори мисливських турів. Так, Львівська дирекція державних лісів у 1932 році пропонувала мисливцям у надлісництві Зелена Надвірнянського повіту вполювати глухаря за 42 злотих. Але в умовах контракту було передбачено, що за

промах або поранення слід було також заплатити також 42 злотих [47, с. 124].

Слід відмітити, що поряд з добуванням мисливських тварин, площею мисливських угідь, фінансовими показниками мисливські товариства вели статистику промахів на полюванні. Зокрема у мисливському товаристві імені святого Губерта у Рівному протягом 1927—1937 рр. кількість промахів складала від 21до 45% [48, с. 114]. (Детальніше у таблиці 1).

Таблиця 1

	1927/28	1928/29	1929/30	1930/31	1931/32	1932/33	1933/34	1934/35	1935/36	1936/37	1937/38
Кількість відбутих полювань	14	16	22	18	18	16	17	19	20	18	16
Кількість відданих пострілів	233	350	277	425	726	667	620	670	700	690	420
Співвідношення влучних пострілів до невлучних	67:166	98:252	82:195	112:313	224:502	183:484	145:475	142:528	140:560	118:572	100:320
	40	39	42	36	45	38	31	27	25	21	31

Крім гуманного відношення до дичини під час проведення полювання, деякі товариства вимагали від своїх членів шанобливого ставлення до дерев. Зокрема, у Львівському мисливському товаристві «Тур» правила поведінки передбачали, що задля влучного пострілу дозволялось зламати декілька малих галузок, але ламати грубі гілки було заборонено [49, с. 5].

Тогочасні дослідники традицій стрілецтва намагались прищепити мисливцям відповідний етикет поведінки на полюванні. Вони рекомендували, щоб мисливець, який поцілив у дичину, не вибухав непристойною радістю і не хвалився цим після полювання на загальному обіді. Рекомендували, щоб мисливці, які влучно стріляють, не кепкували з тих, які промахнулись [50, с. 155-156].

У львівській мисливській пресі публікували оголошення та рекламу оптичних прицілів для влучної стрільби.

Реклама мисливської оптики фірми «Цейс» [51, с. 389].

Реклама оптичних прицілів та біноклів для мисливців [52, с. 164].

Отже, історія львівського стрілецтва бере свій початок з XVI ст. Воно мало велику підтримку влади. Основна ціль стрілецтва у цей період полягала в обороні Львова. З початку XX ст. у Львові великого значення набувають змагання з мисливського стрілецтва. Головними організаторами заходів виступають Галицьке мисливське товариство та Малопольське мисливське товариство, які знаходились у Львові. Для мотивації мисливців до влучності пострілу мисливські товариства встановлювали правила, відповідно до яких за промах на полюванні карали штрафом, а у деяких випадках виключали з товариства. Окремі товариства вели статистику влучних пострілів. Існувала й певна стрілецька мисливська етика, яка визначала правила поведінки осіб, які влучно стріляють, і для тих, які хиблять.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Kulczycki T. Rys historyczny wraz z zbiorem przywilejów towarzystwa strzelców lwowskich / Tomasz Kulczycki. — Lwów : drukiem P. Pillera, 1848. — S. 3—18.
2. Zaproszenie // Łowiec — 1902. — № 11. — S. 134.
3. Zaproszenie // Łowiec — 1904. — № 12. — S. 145.
4. Na strzelnicy // Łowiec — 1906. — № 11. — S. 143.
5. IX. Zjazd łowiecki // Łowiec — 1905. — № 14. — S. 161—162.
6. XI. Zjazd łowiecki. // Łowiec — 1906. — № 14. — S. 165—166.
7. Regulamin popisowego strzelania uczestników Zjazdu łowieckiego, urządzonego przez galicyjskie Towarzystwo łowieckie w dniu 30. czerwca 1902 o godzinie 3. po południu na strzelnicy wojskowej // Łowiec — 1902. — № 12. — S. 138—139.
8. Na strzelnicy // Łowiec — 1904. — № 13. — S. 149—150.
9. Na strzelnicy // Łowiec — 1905. — № 14. — S. 166—167.
10. Na strzelnicy // Łowiec — 1907. — № 14. — S. 167.
11. Na strzelnicy // Łowiec — 1908. — № 12. — S. 134—135.
12. Krogulski S. Pół wieku / Seweryn Krogulski //Łowiec. — 1927. — № 10. — S. 176.
13. Na strzelnicy. // Łowiec — 1911. — № 12. — S. 137.
14. Krogulski S. Pół wieku // Seweryn Krogulski //Łowiec. — 1927. — № 11. — S. 190—193.
15. Na strzelnicy // Łowiec — 1911. — № 12. — S. 137.
16. Ze strzelnicy // Łowiec — 1913. — № 12. — S. 136.
17. Na strzelnicy // Łowiec — 1914. — № 12. — S. 143.
18. Sprawozdanie z obrad XVIII. Zjazdu łowieckiego // Łowiec — 1914. — № 12. — S. 145.

19. Kronika //Łowiec — 1910. — № 20. — S. 243.
20. Program I. Narodowych zawodów strzeleckich we Lwowie (strzelnica wojskowa) 17, 18 i 19 maja 1924 r. //Łowiec — 1924. — № 5. — S. 66.
21. Program i regulamin popisowego strzelania M.T. Ł. 18. i 19. czerwca 1925 // Łowiec. — 1925. — № 5. — S. 68—69.
22. Program i regulamin popisowego strzelania M.T. Ł. 18. i 19. czerwca 1926 // Łowiec — 1926. — № 6. — S. 84.
23. Na strzelnicy //Łowiec — 1926. — № 7-8. — S. 110—111.
24. Jaśkiewicz S. Program zawodów strzeleckich z broni myśliwskiej / Stanisław Jaśkiewicz //Łowiec. — 1937. — № 6. — S. 100.
25. V Zawody strzelecki i myśliwskie polskiego Związku Strzelectwa sportowego // Łowiec — 1937. — № 12. — S. 182.
26. Zawody myśliwski o Mistrzowstwo Lwowa // Łowiec. — 1937. — № 13. — S. 196
27. Małopolskie towarzystwo łowieckie // Łowiec. — 1939. — № 5—6. — S. XI.
28. Ogłoszenia //Łowiec. — 1921. — № 3. — S. 2.
29. Sprawy towarzystwa sprawozdanie z posiedzenia Wydziału M. T. l. w dniu 11. lutego 1929 r // Łowiec. — 1929. — № 5. — S. 78.
30. Program i regulamin Jubileuszowego Strzelania Premiowego urządzonego przez towarzystwom myśliwych w Rzeszowie w dniu 1. lipca 1908., punktualnie o god 1-ej po południu, na strzelnicy wojskowej. // Łowiec — 1908. — № 13. — S. 155.
31. Popisowe strzelanie w Stryju // Łowiec. — 1923. — № 8. — S. 123.
32. Drugie premiowe strielanie w Stryju // Łowiec. — 1924. — № 8. — S. 118.
33. Korespondencje // Łowiec. — 1924. — № 10. — S. 124.
34. Sprawozdanie z popisowego strzelania w Jarosławiu // Łowiec. — 1924. — № 11. — S. 172.
35. Maryański W. IV ogólnopolskie zawody w strzelaniu do rzutków w Warszawie / Walery Maryański // Myśliwy. — 1938. — № 7. — S. 105.
36. Ogłoszenia // Łowiec. — 1935. — № 9. — S. 108.
37. Małopolskie towarzystwo łowieckie // Łowiec. — 1939. — № 5—6. — S. XI.
38. Wyniki zawodów // Łowiec. — 1939. — № 13—14. — S. XLIV.
39. Zawody strzelecko-myśliwskie Małopolskiego towarzystwa łowieckiego // Łowiec. — 1939. — № 15—16. — S. XLVIII.
40. Krogulski S. Pół wieku: Zarys działalności Małopolskiego towarzystwa łowieckiego 1876—1926 / Seweryn Krogulski. — Lwów : Małopolskie towarzystwo łowieckie, 1929. — S. 41—42
41. Lwowski klub sportowy «Pogoń» w roku 1937. — Lwów : Nakładem L.K.S. «Pogoń», 1937. — S. 91.

42. Kroniki myśliwskie towarzystwa Lisowickiego w ciągu lat dwudziestu czterych od jesieni 1871, do zimy 1895 wlącznie. — Lwów : Nakładem towarzystwa, 1895. — S. 65.
43. Przewodnik łowiecki członków towarzystwa myśliw. imienia św. Huberta we Lwowie. — Lwów, 1884. — S. 55.
44. Regulamin dla członków Borysławsko-drohobyckiego towarzystwa myśliwskiego «Orzeł» w Borysławlu. — Borysław, 1932. — S. 2.
45. Statut regulamin i karta prawa polowania towarzystwa łowieckiego w Śniatynie. — Śniatyn, 1921. — 17 s.
46. Statut i regulamin towarzystwa łowieckiego «Knieja» w Stanisławowie: rok założenia 1901. — Stanislawów : drukarnia L. Gellera, 1932. — S. 24.
47. Komunikaty // Łowiec. — 1932. — № 9. — S. 124.
48. Sołtyński K. Koło łowieckie im. Św. Huberta w Rypnem / K. Sołtyński // Łowiec. — 1938. — № 11–12. — S. 114.
49. Статут і правильник ловецького товариства «Тур» у Львові. — Львів : Наук. товариство ім. Т. Шевченка, 1926. — С. 5.
50. Colonna Walewska M. Obyczaje towarzyskie / Maria Colonna Walewska. — Lwów : Państwowe wyd-wo książek szkolnych, 1938. — S. 155–156.
51. Ogłoszenia // Łowiec — 1928. — № 23–24. — S. 389.
52. Ogłoszenia // Łowiec. — 1936. — № 9. — S.164.

Protsiv Oleg

Development of hunting shooting sport in Lviv at the end of the nineteenth and early twentieth century.

The article deals with the organization of shooting sport in Lviv at the end of the 19th and the beginning of the 20th century. The origin of military shooting sport in Lviv and its evolution to hunting sport from the middle of the 15th century is highlighted.

The activity of the Lviv officer shooting society, the Galicia hunting society, the Lviv shooting society, the Malopolska hunting society, the Hunting Society «Kneya», the shooting section of the Malopolska Hunting Society, is described in connection with the organization of hunting shooting sport in Lviv.

It was analyzed the hunting shooting competitions which were held in Lviv on May 28 , on June, 12 and 16, on July 10 and 24, on August 7 and 16, 1902; on June 23, on July 7 and on August 4, 1904 in order to highlight the topic of the study. The organization of shooting competitions was held during the XIV Congress of the Galician Hunting Society on May 28, 1910, at the XVIII Congress of the Galician Hunting Society in 1913 and at the XIX Congress in 1914. It was highlighted the

organization of competitions in the Second Commonwealth, in particular, from May 17–19, 1924, June 18–19, 1925, June 18–19, June 16, 1926, June 17–18, 1931, June 26-29, 1937 , June 19, 1938. The advertising of hunting shooting sports at the International hunting exhibition in Vienna (1910) is described.
Keywords: *hunting, hunting society, shooting sport, Galicia, competitions.*
Процив Олег

Развитие охотничьего стрелецкого спорта во Львове в конце XIX – в начале XX в.

В статье рассматривается организация стрелецкого спорта во Львове в конце XIX – начале XX века. Освещено зарождение военного стрелецкого спорта во Львове с середины XV века и его эволюцию в охотничий спорт .

Представлена деятельность Львовского офицерского стрелецкого общества, Галицкого охотничьего общества, Львовского стрелецкого общества, Малопольского охотничьего общества, стрелецкой секции Малопольского охотничьего общества относительно организации охотничьего стрелецкого спорта во Львове.

Ключевые слова: *охота, охотничье общество, стрелецкий спорт, Галичина, соревнования.*